

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

6 ՀԱՎԱՆԱԿԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԵՂՍԱՑՄԱՆ

ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ.....	6.1-2
6.1 Շրջակա միջավայրի գնահատման ընդհանուր մոտեցում.....	6.1-3
6.1.1. Եզրույթների սահմանում.....	6.1-4
6.1.2. Ծրագրի գործողությունները և հավանական ազդեցությունների հայտնաբերում.....	6.1-5
6.1.3. Ընդհանուր մեթոդաբանություն	6.1-6
6.1.4. Մեղմացման միջոցառումներ և մնացորդային ազդեցություններ ...	6.1-9
6.2. Սոցիալական ազդեցություններին ուղղված ընդհանուր մոտեցում	6.1-9
6.2.1. Ընդհանուր մեթոդաբանություն	6.1-10
6.2.2. Սոցիալական ազդեցությունների դասակարգում	6.1-10
6.2.3. Մշտադիտարկում և գնահատում	6.1-12
6.3 Բնապահպանական և սոցիալական կոնկրետ ասպեկտներին առնչվող մեթոդաբանության կիրառումը.....	6.1-12
6.3.1 Աշխատողներին կացարանով ապահովելու հետևանքով առաջացող ազդեցությունների գնահատում	6.1-13

ԱՂՅՈՒՍԱԿՆԵՐ

Աղյուսակ 6.1-1 Ընկալիչի զգայունության սանդղակ	6.1-7
Աղյուսակ 6.1-2. Փոփոխության ուժգնության սանդղակ	6.1-7
Աղյուսակ 6.1-3. Ազդեցությունների ուժգնության աղյուսակ	6.1-8
Աղյուսակ 6.1-4. Ազդեցության ուժգնության սանդղակ	6.1-8

6 ՀԱՎԱՆԱԿԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԵՂՄԱՑՄԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ

Այս գլխում նկարագրվում են Ծրագրի բոլոր փուլերում (հանքի շինարարություն, շահագործում և փակում) առաջացող հնարավոր բնապահպանական և սոցիալական ազդեցությունները: Այստեղ բացահայտվում են Ծրագրի ենթակառուցվածքի հետ կապված ազդեցության աղբյուրները և Գլուխ 3-ում նշված գործողությունները: Այստեղ դիտարկվում են նաև Ծրագրի հետ կապված սոցիալական փոփոխությունների հետևանքով առաջացող ազդեցությունները, այդ թվում՝ աշխատողներին կացարանով ապահովելը, ուղղակի զբաղվածությունը, տնտեսական ներդրումները և ժողովրդագրական փոփոխությունները: Ազդեցությունները գնահատվում են՝ հաշվի առնելով ոլորտը կանոնակարգող համակարգը Բաժին 2.1 և 2.2-ում, Լիդիան ընկերության քաղաքականությունը Բաժին 2.3-ում, և Ծրագրի կոնկրետ չափանիշները, որոնք ներկայացված են Գլուխ 2-ի Բաժին 2.4-ում:

Գնահատումն իրականացվել է հետևյալ հիմնական ոլորտներում.

Բնապահպանական

- Ջերմոցային գազերի արտանետումներ և կլիմայի փոփոխություն,
- Լանդշաֆտ և վիզուալ ազդեցություն,
- Օդի որակ,
- Աղմուկ և վիբրացիա,
- Հողային ծածկույթ,
- Ստորգետնյա ջրեր,
- Մակերևութային ջրեր, և
- Կենսաբազմազանություն և էկոհամակարգեր:

Սոցիալական

- Սոցիալ-տնտեսական,
 - o Ժողովրդագրություն,
 - o Տնտեսական իրավիճակը,
 - o Աշխատանք և աշխատանքային պայմաններ,
- Կենսամիջոցներ
- Հողօգտագործում, գյուղատնտեսություն և բնական պաշարներ,
- Համայնքների բնակչության առողջություն և անվտանգություն,
- Մշակութային ժառանգություն,

- Տրանսպորտ,
- Էկոհամակարգի ծառայություններ, և
- Աշխատողներին կացարանով ապահովելու հետևանքով առաջացող ազդեցությունների գնահատում

Ծանոթագրություն. աշխատողներին կացարանով ապահովելու հետևանքով առաջացող ազդեցությունների գնահատման (տես Գլուխ 6.21) անդրադարձ կատարվել է ԲՄԱԳ-ի նախորդ գլուխներում, մասնավորապես՝ սոցիալ-տնտեսական, համայնքների բնակչության առողջության և անվտանգության, ինչպես նաև տրասպորտի բաժիններում: Այս գնահատումը ներկայացվել է որպես առանձին բաժին, քանի որ Գլուխ 5-ում և 5.9 բաժնում:

ԲՄԱԳ-ի շրջանակներում բնապահպանական ազդեցության գնահատման մեթոդաբանությունը տարբերվում է սոցիալական ազդեցության գնահատման մեթոդաբանությունից: Դրա պատճառը սոցիալական ուսումնասիրությունների համար անհրաժեշտ վերլուծության որակական բնույթն է՝ սոցիալական առումով հնարավոր զգալի դրական փոփոխության հետ մեկտեղ, որը պետք է իրականացվի Լիդիան ընկերության քաղաքականությունների և սոցիալական պլանների շրջանակներում: Դրան հակառակ, բնապահպանական ազդեցությունների համար սովորաբար կիրառվում են քանակական գնահատումների եղանակները՝ կապված հանքի նախագծմանն ու շահագործմանն առնչվող հարցերի հետ: Բացի այդ, ազդեցության մեղմացման միջոցառումներն իրականացնելիս հիմնականում շեշտը դրվում է կանխատեսված ազդեցությունների նվազեցման վրա, որոնք առանց համապատասխան ազդեցության մեղմացման միջամտության կհանգեցնեն զգալի բացասական ազդեցության: Հիմնվելով վերոնշյալի վրա՝ մշակվել են ազդեցություններն ամփոփող բաժիններ, որոնցում բնապահպանական և սոցիալական ասպեկտների համար կիրառվող ձևաչափերը տարբեր են: 6-րդ գլխի վերջում ներկայացվում է խնդրո առարկա յուրաքանչյուր ոլորտի համար մեղմացման միջոցառումների ամփոփ նկարագիրն ու աղյուսակը:

6.1 Շրջակա միջավայրի գնահատման ընդհանուր մոտեցում

Յուրաքանչյուր ոլորտ սովորաբար քննարկվում է ըստ ձևաչափի, որտեղ սահմանվում և նախատեսում է հետևյալը.

- **Ծրագրային գործողություններ** - Նկարագրվում են կոնկրետ որևէ ասպեկտի առումով հնարավոր ազդեցություն ունեցող ծրագրային գործողությունները և/կամ աղբյուրները:
- **Հնարավոր ազդեցություններ** – Նկարագրվում է այն մեթոդը, որը կիրառվում է յուրաքանչյուր ոլորտում գնահատելու համար հնարավոր ազդեցությունները, և բացատրվում են ցանկացած ենթադրություն կամ այստեղ նկարագրված ազդեցության գնահատման ընդհանուր մեթոդաբանության փոփոխությունները:
- **Ազդեցությունների մեղմացման միջոցառումներ** – Նկարագրվում է ազդեցություններն ընդունելի չափերի նվազեցնելու նպատակով ընդգրկված տեխնիկական նախագիծը:
- **Մնացորդային ազդեցություններ** – Մեղմացման միջոցառումների իրականացումից հետո վերագնահատվում է ազդեցության ուժգնությունը (ենթադրելով ազդեցության մեղմացման միջոցառումների արդյունավետ իրականացում):
- **Մշտադիտարկում և աուդիտ** - Մեղմացման միջոցառման արդյունավետությունը երաշխավորելու, ինչպես նաև Գլուխ 8-ում դիտարկվող իրական ազդեցություններն ընդունելի սահմաններում պահելու նպատակով անհրաժեշտ կլինի կոնկրետ սահմանված ժամանակահատվածի համար որոշել մշտադիտարկման մակարդակը:

Բնապահպանական ասպեկտները ամփոփվել են գնահատելով ուժգնությունը՝ հաշվի առնելով ուղղությունը, տևողությունը, ընկալիչի զգայունությունը և ուժգնությունը: Ուժգնությունը որոշվում է հանքի շինարարության և շահագործման փուլերում մեղմացման միջոցառումների իրականացմամբ կարճաժամկետ և երկարաժամկետ կտրվածքով՝ ապահովելով նաև մեղմացման միջոցառումների ամփոփ նկարագիր:

6.1.1. Եզրույթների սահմանում

<Ազդեցություն> և <հետևանք> եզրույթները հաճախ օգտագործվում են մեկը մյուսի փոխարեն, սակայն այս գլխում դիտարկվող բնապահպանական ուսումնասիրությունների համատեքստում այս եզրույթներն հատուկ իմաստներ ունեն:

<Ազդեցություն> եզրույթը կիրառվում է շրջակա միջավայրի որոշակի ասպեկտում (օրինակ՝ օդ կամ ջուր) տեղի ունեցած փոփոխության առումով, որը կարող է վերագրվել Ծրագրին: Հնարավորության դեպքում հաշվարկվում է փոփոխության աստիճանը:

< Հետևանք > եզրույթը կիրառվում է՝ նկատի առնելով հատուկ ընկալիչների համար սահմանված ելակետային պայմաններում փոփոխությունները: Ելակետային պայմաններում այս փոփոխությունների ուժգնության գնահատումը հիմնվում է ազդեցության ուժգնության և այդ փոփոխության նկատմամբ ընկալիչի զգայունության աստիճանի վրա:

Այսպիսով, առաջին դեպքում *ազդեցությունը* շրջակա միջավայրի ասպեկտների վրա Ծրագրի հետևանքով ելակետային վիճակի փոփոխության չափումն է: Երկրորդ դեպքում, < *հետևանք* > ասելով հասկանում ենք, թե որքան կարևոր է փոփոխությունը՝ ընկալիչի զգայունությունը հաշվի առնելով:

Ծրագրի ազդակիր տարածքը ներառում է Ծրագրի զբաղեցրած տարածքը (տես Նկար 1.2), ինչպես նաև շրջակա տարածքները, որոնք կարող են տուժել հանքի շինարարության, շահագործման և փակման ազդեցություններից:

6.1.2. Ծրագրի գործողությունները և հավանական ազդեցությունների հայտնաբերում

Ազդեցության գնահատման բնույթն ու դրա ուժգնության սահմանման համար ընտրված մեթոդաբանությունը հատկորոշվում են բնապահպանական յուրաքանչյուր ասպեկտի համար առանձին, բայց ընդհանուր շրջանակում:

Այն դեպքերում, երբ հնարավոր է կիրառել գնահատման քանակական եղանակը, ընտրվել է այնպիսի մոտեցում, որը թույլ կտա մոդելավորել շրջակա միջավայրը և հաշվարկել Ծրագրի գործողությունների հետևանքով առաջացող հնարավոր ազդեցության ուժգնությունը:

- Օրինակ՝ օդում արտանետումների տարածման սխեմաները և դրանց տարրալուծումը: Այն դեպքերում, երբ փոփոխության ուժգնությունը գնահատվել է թվային մոդելով, ազդեցության ուժգնությունը գնահատվել է Գլուխ 2-ում սահմանված չափանիշների հիման վրա:

Շրջակա միջավայրի մի շարք ասպեկտների դեպքում հնարավոր ազդեցության ուժգնությունը գնահատվել է որակական եղանակով:

- Օրինակ՝ <Լանդշաֆտ և վիզուալ ազդեցության գնահատում> բաժնում (Բաժին 6.5) ֆոտոմոնտաժի կիրառությունը հիմնվում է նախկինում ունեցած փորձի և կոնկրետ

գործողության հետևանքների մասին գիտելիքի վրա, և փորձագետի եզրակացությունն ուժգնության գնահատման հարցում վճռական դեր ունի:

Անհրաժեշտության դեպքում առանձին բաժիններում քննարկվել են ազդեցությունների գնահատման մեթոդաբանության մանրամասները:

Ազդեցություններ գնահատման վերաբերյալ գլուխներից ստացված կանխատեսումները որոշ չափով անորոշություն են պարունակում: Յուրաքանչյուր թեմայում բացատրվում է այդ անորոշությունը բոլոր այն ենթադրությունների հետ միասին, որոնց վրա դրանք հիմնվում են:

6.1.3. Ընդհանուր մեթոդաբանություն

Ուժգնության աստիճանը որոշելու համար կիրառվող չորս հատկությունները սահմանվում են ստորև.

Ուղղություն

- Դրական ազդեցություն**-Այն ազդեցությունն է, որը համարվում է ընկալիչին զուտ օգուտ բերող ազդեցություն:
- Բացասական ազդեցություն**-Այն ազդեցությունն է, որը համարվում է ընկալիչի վրա բացասաբար ազդող, և որի մեղմացման համար հնարավոր է հատուկ կառավարման գործողություններ պահանջվեն:

Տևողություն

Ծրագրի հետ կապված հնարավոր ազդեցությունները կարող են լինել կարճաժամկետ և երկարաժամկետ, որոնք սահմանվել են բնապահպանական յուրաքանչյուր ասպեկտի համատեքստում՝ հաշվի առնելով ընկալիչը: Այդուհանդերձ, բնապահպանական ասպեկտների մեծ մասի դեպքում կարճաժամկետ սահմանվել է Ծրագրի շինարարության և/կամ շահագործման հետ կապված (այսինքն՝ մինչև 13 տարի), իսկ երկարաժամկետ ազդեցությունները այն ազդեցություններն են, որոնք մնում և շարունակվում են Ծրագրի փակման փուլից հետո:

Ընկալիչի զգայունություն

Ընկալիչի զգայունությունը ներկայացված է Աղյուսակ 6.1.1-ում

Աղյուսակ 6.1-1 Ընկալիչի զգայունության սանդղակ		
	Ընկալիչի զգայունություն	Ընկալիչի նկարագրություն
1	Թեթևակի	Ոչ էական/ ցածր զգայունության ընկալիչ, Ընկալիչի լայն տարածվածություն, տեղական մակարդակով ուժգնություն կամ մասշտաբ, փոփոխության նկատմամբ ճկունություն, տեղական տարածքներում փոխարինման հնարավորություն
2	Միջին	Ցածրից միջին ուժգնություն/ցածրից միջին զգայունության ընկալիչ, համեմատաբար լայն տարածվածություն ունեցող, մարզային մակարդակով ուժգնություն կամ մասշտաբ, փոփոխության նկատմամբ բավարար ճկունություն, փոխարինման հնարավորություն
3	Բարձր	Միջինից բարձր ուժգնություն/միջինից բարձր զգայունության ընկալիչ, համեմատաբար հավաքակա, պետական մակարդակով ուժգնություն կամ մասշտաբ, փխրուն և փոփոխության նկատմամբ դյուրագգաց, փոխարինման սահմանափակ հնարավորություն
4	Շատ բարձր	Շատ բարձր ուժգնություն/շատ բարձր զգայունության ընկալիչ, չափազանց հավաքակա, միջազգային մակարդակով ուժգնություն կամ մասշտաբ, շատ փխրուն, փոփոխության նկատմամբ շատ դյուրագգաց, փոխարինման շատ սահմանափակ հնարավորություն
Նշում. Աղյուսակում ընկալիչի նկարագրությունը ներկայացված է իր աշխարհագրական տարածման հետ միասին: Աղյուսակ 6.1.1-ում կիրառված ընդհանուր նկարագրությունները մշակվել են բնապահպանական յուրաքանչյուր ասպեկտի համար՝ հաշվի առնելով կատարողականի համապատասխան կիրառելի չափորոշիչները:		

Ուժգնություն

Փոփոխության ուժգնությունը ներկայացված է Աղյուսակ 6.1.2-ում

Աղյուսակ 6.1-2. Փոփոխության ուժգնության սանդղակ		
	Փոփոխության ուժգնություն	Փոփոխության նկարագրություն
1	Չնչին	Ելակետային ռեսուրսներում նվազագույն տեսանելի փոփոխություններ: Փոփոխությունները կամ կարճատև են կամ ոչ հաճախակի, այնպես որ հնարավոր ազդեցության կառավարման համար ուղղակի վերահսկողություն չի պահանջվում:
2	Ցածր	Ելակետային վիճակի կամ ռեսուրսների տեսանելի փոփոխություն: Հանքի շինարարության և շահագործման ընթացքում ելակետային պայմանների հիմքում ընկած առանձնահատկություններում և որակում շարունակական փոփոխություններ կլինեն:
3	Չափավոր	Փոփոխության աստիճանն այնպիսին է, որ տեղի կունենա շրջակա միջավայրի կոնկրետ ռեսուրսների ելակետային պայմանների

		կորուստ կամ բացասական փոփոխություն: Հանքի շինարարության և շահագործման փուլերում կառուցապատմանը հաջորդող բնութագիրն ու որակը մասամբ կփոխվեն:
4	Բարձր	Փոփոխության աստիճանն այնպիսին է, որ տեղի կունենա շրջակա միջավայրի կոնկրետ ռեսուրսների ելակետային պայմանների ամբողջական կորուստ կամ բացասական փոփոխություն: Կառուցապատմանը հաջորդող բնութագիրն ու որակը սկզբունքորեն և անվերադարձ կփոխվեն:

Ուժգնության գնահատում

<Ընկալիչի զգայունություն> (Աղյուսակ 6.1.1) և <Փոփոխության ուժգնություն> (Աղյուսակ 6.1.2) աղյուսակների որակական նկարագրությունների կիրառմամբ կազմվել է սանդղակ՝ ստանալու համար Ազդեցության ուժգնության աղյուսակ (Աղյուսակ 6.1.3)

Ընկալիչի զգայունություն	Փոփոխության ուժգնությունը			
	Չնչին	Ցածր	Չափավոր	Բարձր
Թեթև	Չնչին	Չնչին	Թեթև	Չափավոր
Միջին	Չնչին	Թեթև	Չափավոր	Չափավոր
Բարձր	Թեթև	Չափավոր	Զգալի	Զգալի
Շատ բարձր	Թեթև	Չափավոր	Զգալի	Շատ բարձր

Ուժգնության մակարդակների առավել մանրամասն սահմանումները ներկայացված են Աղյուսակ 6.1.4-ում՝ նշելով, թե երբ ազդեցությունները կարող են համարվել կարևոր:

	Ուժգնություն	Ազդեցության նկարագրություն (զգայունություն և ուժգնություն)	Հետևանք
0	Դրական	Ընկալիչին զուտ օգուտ է բերում	Դրական
1	Չնչին	Ընկալիչը մտահոգություն չունի կամ փոփոխության չի ենթարկվում կոնկրետ գործողության արդյունքում, համարյա չի տարբերվում բնական ֆոնի տարբերակներից:	Ոչ էական
2	Թեթևակի	Ընդունված սահմաններում է և համապատասխանում է ընդունված չափանիշներին, ազդեցությունը նկատելի է ընկալիչի վրա, բայց այնքան փոքր է, որ մտահոգություն չի առաջացնում	Ոչ էական
3	Չափավոր	Ընդունված սահմաններում է և համապատասխանում է ընդունված չափանիշներին, բայց համարյա հասնում	Էական

		Է թույլատրելի առավելագույն շեմին, բարձր ուժգնության փոփոխություններ հարաբերականորեն ոչ զգայուն ընկալիչների վրա, ցածր ուժգնության փոփոխություններ բարձրից շատ բարձր զգայունության ընկալիչների վրա	
4	Զգալի	Ընդունելի սահմաններն ու չափանիշները գերազանցվել են, բարձրից շատ բարձր զգայունության ընկալիչների վրա ազդող բարձրից չափավոր ուժգնության փոփոխություններ	Էական
5	Շատ բարձր	Չափազանց հազվագյուտ կամ եզակի ընկալիչի ամբողջական կորուստ կամ բացասական փոփոխություն, ազդեցությունը հնարավոր չէ մեղմացնել	Էական

6.1.4. Մեղմացման միջոցառումներ և մնացորդային ազդեցություններ

Կարևոր գնահատված բացասական ազդեցությունները պետք է մեղմացվեն՝ մնացորդային ազդեցության ուժգնության աստիճանը կրճատելու նպատակով: Անհրաժեշտ է նաև մշտադիտարկման միջոցառումներ մշակել մեղմացման միջոցառումների արդյունավետությունը գնահատելու համար:

Մեղմացման միջոցառումների կիրառումից հետո հնարավոր ազդեցությունները վերագնահատվում են Ծրագրի գործողություններից բխող մնացորդային ազդեցությունները հայտնաբերելու համար: Այս գնահատումը հիմնվում է այն նույն մեթոդաբանության և Ազդեցության ուժգնության աղյուսակի վրա, որը կիրառվում է մեղմացման չենթարկված ազդեցությունների գնահատման համար: Մնացորդային հետևանքը որոշվում է որպես ազդեցության արդյունք՝ համապատասխան ռիսկերի վերլուծությամբ՝ հիմնվելով հնարավոր ազդեցության մեղմացման միջոցառումների արդյունավետության հաշվետուգմանն ուղղված մշտադիտարկման համալիր միջոցառումների վրա:

6.2. Սոցիալական ազդեցություններին ուղղված ընդհանուր մոտեցում

Ի տարբերություն բնապահպանական ազդեցությունների գնահատման, սոցիալական ազդեցությունների դեպքում <ազդեցություն> և < հետևանք> եզրույթների կիրառման տարբերակում չկա, և այս լույսի ներքո ընդունված մեթոդաբանությունը ներկայացված է ստորև: Սոցիալ-տնտեսական ասպեկտներն ամփոփվել են՝ նկարագրելով փոփոխության ուղղությունը, ուժգնությունը, տարածական ընդգրկումը, տևողությունը և ազդեցությունը մինչև դրա մեղմացումը և մեղմացումից հետո:

6.2.1. Ընդհանուր մեթոդաբանություն

Սոցիալ-տնտեսական ազդեցության ուժգնությունը որոշելու համար կիրառվող 4 հատկանիշները.

- **Ուղղություն**-ցույց է տալիս՝ արդյոք ազդեցությունը դրական է, բացասական, թե չեզոք: Որոշ ազդեցություններ կարող են ունենալ խառը ուղղություն՝ ինչպես դրական, այնպես էլ բացասական, որի պատճառով մեղմացման միջոցառումներից առաջ նրա վերաբերյալ կանխատեսումը կլինի <չեզոք>:
- **Ուժգնություն**-ցույց է տալիս որևէ սոցիալական բնութագրիչում փոփոխության աստիճանը: Այս գնահատումը սովորաբար որակական է:
- **Աշխարհագրական տարածում**-նշում է այն աշխարհագրական և վարչական միավորները, որոնք ազդեցություն են կրելու: Որոշ դեպքերում ազդեցությունը կարող է տարածվել միայն առանձին տնային տնտեսությունների վրա, իսկ այլ դեպքերում տեղական տարածքների և մարզերի, ողջ երկրի, ինչպես նաև ազդեցությունները կարող են ունենալ միջազգային բնույթ:
- **Տևողություն**-ցույց է տալիս այն ժամանակահատվածը, որի ընթացքում ազդեցությունն առկա է: Տևողությունը սովորաբար կապված է ծրագրի նկարագրության հետ. կարճաժամկետ ազդեցությունները վերաբերում են մինչշինարարական և շինարարական փուլին, միջնաժամկետ ազդեցությունները՝ հանքի շինարարության, շահագործման և փակման փուլերին, իսկ երկարաժամկետ ազդեցությունները՝ Ծրագրի ավարտին հաջորդող տարրերին:

6.2.2. Սոցիալական ազդեցությունների դասակարգում

Սոցիալական ազդեցությունների դասակարգումը դիտարկվում է Աղյուսակ 6.2.1-ում:

Աղյուսակ 6.2.1. Սոցիալական ազդեցությունների դասակարգում	
Չափանիշներ	Սահմանում
Ուղղություն	Դրական- ազդեցությունը գուտ օգուտ է բերում ազդակիր անձին/անձանց

Աղյուսակ 6.2.1. Սոցիալական ազդեցությունների դասակարգում	
Չափանիշներ	Սահմանում
	Բացասական-ազդեցության արդյունքում ազդակիր անձը/անձինք զուտ կորուստ են կրում Խառը տիպի ազդեցությունը կարող է դրական կամ բացասական լինել, բայց անհրաժեշտ է միջամտություն, որպեսզի այն զուտ օգուտ բերի Չեզոք-ազդակիր անձը/անձինք ոչ զուտ օգուտ են շահում և ոչ էլ զուտ վնաս կրում:
Ուժգնություն	Չնչին-նկատելի փոփոխություն չի նախատեսվում Ցածր-կանխատեսվող արդյունքը տարբեր կլինի ելակետային պայմաններից, բայց ոչ այնքան, որ վատացնի կամ փոխի ազդակիր անձի/անձանց կյանքի որակը Չափավոր-կանխատեսվող արդյունքում ազդակիր անձի/անձանց կյանքի որակը կվատանա կամ կշահի ազդեցությունից Բարձր- կանխատեսվող արդյունքում ազդակիր անձի/անձանց կյանքի որակը լրջորեն կվատանա կամ կբարելավվի ազդեցությունից:
Աշխարհագրական տարածում	Անհատական-ազդեցությունը սահմանափակվում է անհատներով կամ առանձին տնային տնտեսություններով, տեղական- ազդեցությունը սահմանափակվում է տեղական տարածքներով, մարզային- ազդեցությունը սահմանափակվում է մարզի տարածքով, ազգային-ազդեցությունը տարածվում է ազգային մակարդակում, միջսահմանային-ազդեցություն են կրում տարածաշրջանի հարևան երկրները:
Տևողություն	Կարճաժամկետ-ազդեցություն առկա է հանքի շինարարության և շահագործմանը նախորդող փուլում, միջնաժամկետ-ազդեցություն առկա է շինարարության և շահագործման փուլերում, երկարաժամկետ- ազդեցություն առկա է հանքը շահագործումից հանելուց և դրա փակումից հետո:

Սոցիալական ազդեցության յուրաքանչյուր դաս և ենթադաս պետք է գնահատվի՝ հաշվի առնելով բոլոր չորս չափանիշները: Անհրաժեշտ է գնահատում իրականացնել մեղմացման կամ օգուտի մեծացման միջոցառումները դիտարկելուց առաջ: Գնահատումն իրականացնելիս պետք է հաշվի առնել բոլոր չորս չափանիշները՝ գնահատելու համար ուժգնության աստիճանը ըստ բնապահպանական ազդեցությունների գնահատման գործընթացում կիրառվող <չնչինից> մինչև <շատ բարձր> մակարդակի: Ազդեցության կառավարման արդյունքում նախատեսվող փոփոխությունը ցույց տալու նպատակով անհրաժեշտ է մեղմացումն ու օգուտի մեծացումը նկարագրելուց հետո վերագնահատել ազդեցության դասը կամ ենթադասը: Բացի նրանից, որ սոցիալական ազդեցությունների

դասակարգումը հիմնականում որակական բնույթ է կրում, կանխատեսումների հիմնավորումը շահառուների և այլ դիտողների համար պետք է թափանցիկ լինի:

6.2.3. Մշտադիտարկում և գնահատում

Կարևոր է հատուկ գործընթաց մշակել ազդեցության մեղմացման գործողությունները կանոնավոր կերպով մշտադիտարկելու և ընդունված կարգի համաձայն դրանք պարբերաբար գնահատելու համար: Մշտադիտարկման արդյունքները կիրառարկվեն, և շահառուները պարբերաբար՝ սովորաբար առնվազն տարին մեկ անգամ, դրանց վերաբերալ հետադարձ կապի հնարավորություն կունենան: Մշտադիտարկման պահանջները սահմանվում են որպես ազդեցության յուրաքանչյուր դասի կոնկրետ մաս: Մեղմացման գլխավոր միջոցառումները և դրանց զուգակցող մշտադիտարկման պարտավորությունները կազմում են Բնապահպանական և սոցիալական կառավարման համակարգի սոցիալ-տնտեսական բաժինների հիմքը:

6.3 Բնապահպանական և սոցիալական կոնկրետ ասպեկտներին առնչվող մեթոդաբանության կիրառումը

Ազդեցության գնահատման յուրաքանչյուր բաժնում մոտեցման և մեթոդաբանության կիրառումը դիտարկվել է՝ հատուկ կերպով հաշվի առնելով Հայաստանի օրենսդրության պահանջները, ՄՖԿ-ի կատարողական համապատասխան ստանդարտը, ՎՋԵԲ-ի Կատարողական պահանջը և այլ համապատասխան չափանիշները և/կամ ոլորտին առնչվող նպատակները: Ի լրումն վերը շարադրված բնապահպանական և սոցիալական ընդհանուր ազդեցությունների գնահատման մեթոդաբանությանը, կիրառվել են նաև հատուկ մեթոդներ լանդշաֆտի և վիզուալ ազդեցության, կենսաբազմազանության, համայնքի առողջության և անվտանգության, տրասնպորտի ոլորտի և մշակութային ժառանգության վրա ազդեցությունների գնահատման համար, որոնք մանրամասն նկարագրվում են համապատասխան բաժիններում:

Ազդեցությունների ուժգնության սահմանումը հիմք է ծառայել մեղմացման համապատասխան ռազմավարությունների մշակման համար, որի ընթացքում հստակեցվել են կառավարման պլանների անհրաժեշտությունն ու կիրառության շրջանակը: Բնապահպանական և սոցիալական կառավարման պլանի (ԲՄԿՊ) կառուցվածքը և դրան ուղղված մոտեցումը դիտարկվում է Գլուխ 8-ում: Ծրագրի շահագործման ողջ ընթացքում նշված հետևանքների/ազդեցությունների կառավարման և մեղմացման ռազմավարությունը ներառվել է Ամուլսարի ոսկու հանքի ծրագրի համար Լիդիան ընկերության մշակած Բնապահպանական և սոցիալական կառավարման

համակարգում, ինչպես նաև Աշխատանքի առողջության և անվտանգության կառավարման համակարգում: Երկու համակարգերը միասին ապահովում են առողջության, անվտանգության, բնապահպանական և համայնքային պահանջների արդյունավետ կատարում, այսինքն՝ շրջակա միջավայրի պահպանում, բնական պաշարների արդյունավետ օգտագործման շարունակական բարելավում, շրջակա համայնքների կյանքի որակի վրա դրական ազդեցության ապահովում և վնասվածքների և աշխատանքի ընթացքում ձեռք բերվող հիվանդությունների կանխարգելում:

6.3.1 Աշխատողներին կացարանով ապահովելու հետևանքով առաջացող ազդեցությունների գնահատում

Աշխատողներին կացարանով ապահովելու համար որդեգրած մեթոդաբանությունը մեծապես հիմնված է ԲՍԱԳ-ի այլ բաժիններում ընդունված սկզբունքների վրա, սակայն, քանի որ սա հատուկ ուսումնասիրություն է, գնահատման համար կիրառվող մեթոդաբանությունը բաժնում ներկայացված է ամբողջությամբ: